

Az Urnak nevében.

(Virágvasárnapi.)

Alapíge: „Áldott a Király, ki jött az Urnak nevében...”. (Lk. XIX. 38.)

Babonás rajongással szeretem a tengert. Vágyam feléje siet, mint a hegyről lefutó patak, hogy benne, a nagy ismeretlenben örökre megsemmisüljön. Csak egy hívő muzulmán ragaszkodhatik így Mekkájához. Rajongó szeretetem mindjobban mélyül, amióta a sors kegye folytán boldog s szinte mindennapos szemlélője lehettem a titkok mély vizének... Alig egy pár éve még ott álltam a Csendes tenger partján, megbabonázva. Órák hosszat néztem, amint a toronymagasságra felcsapó fehér taraju barna hullámok körülnyalábolják a parti sziklákat. S közben valami végtelenül mély, elmondhatatlan zenét zugnak felém. Először kuszált akkordok moraja, aztán valami lágy estvéli hang elmosódó hangja, majd kardcsörtetés s mint duló harci zajból kicsapó harsány kürtzengés lüktetett, lobogott a sziklákat paskoló tenger hullámaiban. És a sziklák visszafeleltek. Érezni lehetett, hogy évezredek üzenetét adják át az ölelő tengernek. Titokban, hangtalanul sugnak valamit, mint szomorú vőlegény vidám menyasszonyának. Mintha nem akarnák kedvét szegni, bár üzenetük át szeretnék adni a vidám dalolónak. És mi volt a sziklák hangtalan üzenete? Mi lehetett más, mint a föld fájdalmas panasza, jaja, melyet beléje könnyeztek a szenvedő emberek. A fenséges élményben szinte megsemmisülten figyeltem ezt a mind tisztábban kialakuló két hangot, figyeltem és éreztem, hogy Isten szimfóniába keveri a természet dalát s az emberiség jaját.

Az első virágvasárnapi jelenet rajzolódott ki emlékeim fehér vásznán. Így történt akkor is. Két hangot kevert az Isten. A pálmákkal szegélyezett jeruzsálemi uton hozsánnát harsonázó tömeg üdvözlését, a szépségben tobzódó természet tavaszi ritmusát és a Mester könnyekben kibuggyanó világfájdalmát. Mert hogy mély fájdalom volt Jézus szívében, az kétségtelen. Az irások szerint Jeruzsálem jövődő pusztulása hatotta meg

a könnyekig őt. A meghasonlott és megátalkodott városé, mely ridegen visszautasította prófétáit s nem ismerte fel Isten ujjszavait idejében. Eljön tehát az idő, hogy ellenségei szétrombolják úgy, hogy benne kő kövön nem marad. Nincs okunk az írás szavaiban kételkedni. Lehet, hogy ez a sokat töprengő názáreti fiatal ember jövőbelátó tekintetével felfedezte a nagy pusztulás kétségbevonhatatlan jeleit, melyek mellett észrevétlenül haladt el a felszínen mozgó, hétköznapi ember. De az is bizonyos, hogy a próféta-könnyek gyöngyszem-prizmáin keresztül a múlt is megjelent előtte. A múlt, melynek emléke sok fájdalommal töltötte el. Hite mély volt, mint a tenger, akarása megdönthetetlen, vágya tiszta és magasbatörő, mint a hókoszoruzta csúcsok, szeretete forró és előmlő, mint a nyári nap arany sugára. De minden lépését gáncsok kísérték, minden szavát rossz indulattal magyarázták. Az emberi ármány, a farizeusi világ hálót szőtt ellene. Hihetetlen buzgalommal igyekezett összekuszálni az ő egyenes utját, hogy így ellene hangolhassa a szüklátó körű tömeget. Hogy ellenségeivé tegye azokat, akiknek keresztjét magára vette s gyűlöltté azok előtt, akikre egész lelkét pazarolta. Csoda-e, ha fájó multja s hön imádott városának eljövendő pusztulása könnyeket csalt ki a szemébe? Még most is, az ünnepeltetés közepette. Mert kérdelem afiai, s épen tőletek kérdelem, krisztus-sorsot hordozó élő emberektől, hogy van-e fájóbb dolog az életben, mint egy olyan multa emlékezni, amelyben alig kaptunk egy megértő kézszorítást, biztató vallomást s egy olyan jövőbe tekinteni, amelyből lelkünk gyönyörűen megépített várának üszkös romjai merednek felénk?

Jézus a rajongásig szerette Jeruzsálemet. Sokfelé járt, mindenütt otthonosan érezte magát. Istenérvő és emberszerető lelke bárhol tanyát ütött. A megdicsőülés hegyén vagy a bélpoklosok között, a kánai mennyegzőn vagy Zakeus házában. De Jeruzsálem mindnél többet jelentett számára. A pusztá látására könny szivárgott a szemébe. A fájdalom mellett ez a szent meghatódottság adja meg a kulcsot az ő nagy lelki momentumainak a megértéséhez. Életében először itt érzi meg a tömeglélek megértő vonzalmának ösztönös megnyilatkozását. Szent leckénk magyarázza meg a helyzetet. Ezekben az egyszerű, de fenséges szavakban: „Áldott a Király, ki jó az Urnak nevében!”

Az üdvözlő szavaknak van némi politikai melléköngése is, hiszen Jézust gyakran azonosították a zsidó felszabadító

messiásokkal, őt azonban ez nem érdekli, küldetésének lényegét az utolsó öt szóban látja megfogalmazva: „... aki jó az Urnak nevében!” És ezt a titkos megsejtést a szent város népe hozsánázza feléje. Csoda-e, ha ő, akit ma megértenek az emberek, meghatódottságában könnyezik? És bámulatos, afiai! Amíg Jeruzsálem egyszerű népe üdvivalgással fogadja a Mestert, pálmalevelek és virágok hullnak elébe, addig a magas papi fejedelmek ácsolják számára a keresztet. Így keveri Isten szimfóniába a megértő lelkek hozsánna dalát s a bűn felett szomorkodó Mester fájdalmát. Örök mementóként, hogy a legtisztább virágvasárnapi örömben is belevegyül egy csöppnyi ürm. S ez a gondolat talán végkép elhomályosítaná a nap ragyogó emlékét, ha ott nem állnának ezek a minden időn és emberi érzésen felülálló, diadalmaskodó szavak: „Áldott a Király, ki jó az Urnak nevében!”

„... ki jó az Urnak nevében“. Jézus előtt sokan jártak a Jeruzsálem felé vezető uton a kisebb-nagyobb világi hatalmasságok, Hősök, a vitézség legendáival körülövezve. Szerencselovagok, világhírű kalandorok, a távol Keleten összeharácsolt kincsekkel s színes, megejtő mesékkel, melyeket szabad fantáziával festettek meg s szórtak szét a hiszékeny tömeg között. Jöttek *a szerencse nevében*. A római világbirodalom konzuljai és véres kezű helytartói, királyok, alkirályok, negyedes fejedelmek vakító pompában, fenhéjázó, egetverő göggel. Kezükben az elnyomó erő, előttük a meghunyászkodó tömeg, messze mögöttük hulla hegyek és az eltiportak bosszút lihegő néma vádja.... Jöttek *a zsarnokság nevében*. És emléküket megemésztette az idő, nyomuk veszett, mint a homokban járó embernek. Csupán egy fehér ruhás embernek maradt fenn az emléke s él ma is sziveinkben kitörülhetetlenül, aki jöve az Urnak nevében.

Sokszor gondolkoztam Jézus diadalmas bevonulásán s minduntalan elém kíváncszott a kérdés: Vajjon ki sugalmazta a tömegnek az üdvözlés eme találó szövegét. Hiszen a Mesternek nem voltak előre küldött szervező ügynökei, hogy a fogadó bizottságot az apróbb részletekig kioktassák. És mindenek felett Ő nem vágyott ünnepeltetésre. A hiusági kérdésekkel tanításának legelején leszámolt. Itt testvéreim egy csodálatos belső megérzésről van szó. Az egyszerű nép felfedezi benne Isten küldöttjét. Emlékezzetek csak vissza 12 éves korában a jeru-

zsálemi templomban a papokkal mély beszélgetésbe merül s midőn a kétségbeesett anya hosszú, gyötrő keresés után reátalál s megfeddi, Ő így válaszol: *Az Ur dolgaival kell foglaltoskodnom.* Ne szidjatok, ne feddjetek, nagyon szeretlek benneteket, de sejtelmesen érzem, hogy van valaki, akit mindenkinél jobban szeretek, az Isten s Ő sokat bizott reám. Már most hozza kell fognom, hogy elhivásomat méltóan betöltssem. Az övé vagyok, az Ő nevében indulok neki a végtelen utnak. Vagy évek múltán a kísértőt így háritja el magától: *Ne kísértsd a te Uradat Istenedet!* Ne hidd, hogy a felkinált magasság, hatalom és dicsőség megszédít, mindennél többre tartom a lelket, melyet tőle kaptam, hogy a belőle kiáradó szeretettel fölmelegítem ezt a fagyos világot. És mindezeknél többre tartom a mezők egyszerű virágát, melyen keresztül Isten predikál, Isten üzen. Óh én ragaszkodom e világhoz s az élethez, de minden gondolatom és tettem az ő akaratja hatja át. Ne kísértsd az Istent, távozz tőlem, hadd vegyem fel keresztemet az Ő nevében.

Vagy emlékezzetek a Mester program-beszédére, ezeket mondván: „Az Urnak lelke van énrajtam, mivelhogy felkent engem, hogy a szegényeknek az evangéliumot hirdessem, elküldött, hogy a töredelmes szívűeket meggyógyítsam, hogy a foglyoknak szabadulást hirdessek és a vakok szemeinek megnyílását, hogy szabadon bocsássam a lesujtottakat, hogy hirdessem az Urnak kedves esztendejét.”

Ugy-e afiai, e szavak lényegét és igazságát nem lehet betanulni, amint egy csokrot tartó fehér ruhás gyermek betanulja az üdvözlő verssorokat. Ezeket mélységesen át kell érezni. Ezek úgy születnek a lélek mélyén, mint a kerted közepén álló barackfa virága tavasszal, mely ma még bimbó, sejtető ígéret, holnap előtted pompázó virág.

A fenséges eszmék egy pár évvel ezelőtt még csak a Mester lelkében szenderegtek. Lassan átragadtak a tanítványokra s szórványosan egy pár követőre. S lám ma, az első virágvasárnapján a tömeg, mely csak másod kézből hallhatott tanításairól, úgy üdvözli őt, mint a mint ezek királyát, ki jő az Urnak nevében.

Milyen boldogság afiai, hogy a király jő. Hogy a virágvasárnap bevonulás nem egy lezárt történelmi jelenet, hanem a krisztusi eszmények folytonos és diadalmas bevonulása éle-

tünk szent városába, lelkünkbe. A Király jő, bevonul... Festő, kinek ecsetjét egyszer megihleti, rabja lesz arca mosolyának, tekintete delejes vonzalmának. Szobrász, ki márványba leheli szellemét, leborul saját alkotása előtt. Zenész, ki megkomponálja tragikusan fenséges életének valamelyik pillanatát, idvezülten hallgatja az orgonán felbugó akkordokat. Mártir megdicsőülten lép a füstölgő máglyára, kínos vergődése közepette is érezvén az ő diadalmas bevonulását.

Áldott, ki jő az *Urnak nevében*. Bárki legyen, legyen áldott. Az a szolga, ki reggeli munkáját nem a gazda hangos szitkai-val, a felindulástól ökölbe szorult kezekkel, hanem az Úr nevében indítja be. Az az orvos, ki bonckését az Úr nevében veszi a kezébe, amidőn sebeket vág vagy sebeket gyógyít. Az ügyvéd, ki az Úr nevében véd vagy vádol, a bíró ki elítél vagy felment, a fegyenc, ki most veszi fel vagy rakja le csörgő bilincsét, az Úr nevében. Legyen áldott a nép, mely munkaeszközét pacsirta szónál veszi kezébe s estéli harangszónál leemelt főveggel az Ő nevében rakja le. Legyen áldott a határ, hol az Urnak nevében munkálják az ősi rögöt, az ország, ahol nem az elfogult faji gyűlölet, lenéző és megalázó zsarnokság jegyében, hanem az Úr nevében kormányoznak alattvalókat. Legyen áldott minden ember, ki felismeri a virágvasárnapi igazságokat s lelkébe zárja a diadalmasan bevonuló krisztusi szellemet.

Áldott is lesz, afiai. És csak akkor lesz áldott, mert, akkor eltűnik a föld panasza, jaja. Csupán a természet szépségben dobzódó dallama s az örvendezők hozsánnája marad meg s vegyül egy szent hármóniába. Ámen.

Az utolsó mondat problémája.*

(Nagypénteki.)

Alapíge: János XIX. 30. „... monda Jézus: *Elvégeztetett! És lehajtván fejét, kibocsátá lelkét*“.

A szavak, az ablaküveg, melyen keresztül valakinek a lelkébe láthatunk. Melyen keresztül napfényre kerül a belső

* Reményik Sándor: Egy eszme indul c. kötetéből.

ember kendőzetlen őszintesége, titkolt szándéka, publikánus alázatossága, farizeus gőgje. A szavak: a tanu, ki a világ ítélőszéke előtt avatottan vagy avatatlanul, hittel vagy hitetlenül vallomást tesz rólunk. Jónak vagy rossznak, tisztának vagy bűnösnek állit be bennünket. A szavak: letört lélek darabok, melyekre jellemünk minősége, nagysága és törpesége, szilárd-sága és gyöngesége félre nem érthetően van felírva. A szavak: áldás vagy átok, szeretet vagy gyűlölet, megnyugvás vagy zavar, bizalom vagy félelem, aszerint, hogy kinek az ajkáról röppennek el, kinek a lelkét tükrözik vissza. A szavak: a felhasadt mélység, melybe a már megtörtént és folyton folyó világtörténelem szakad bele. Ragyogó vagy kopottas foglalat, melybe az értelmes lét egésze vagy egyes részei vannak beszoritva.

Az első nagypéntek és az örök nagypéntek története is szavakba van foglalva. És csupán *egy* szóba. Ez a szó elmond mindent, ami akkor történt és ami szakadatlanul ismétlődik azóta. Mert nem tudjuk, hogy miért, de folyton ismétlődnek a nagypénteki golgotás napok. A szó puszta bemondása némi zavart kelt bennem. Nem tudom harsány hangon hirdessem-e ki vagy tördelve, mintha koporsó mellől mondanám vagy szordinóval, mintha világ-titkot súgnék boldogan, hogy nagypénteken az égen, a lelkekben és a virágon egy szó remegett: „*Elvégeztetett*“. Ez a szó, hogy úgy mondjam, kivívta a nagypénteki nevet. A világtörténelem legszomorubb és legfélemlőbb drámájának lett a foglalatja. Több ennél, *jelentősége, lényege*.

* * *

Három hangsúly emeli ki a szó különös értékét s e három hangsúly köré csoportosulnak a nagypénteki világ-dráma eseményei.

Az *első hangsúly a Pilátusé*. Érdekes megfigyelni ezt az embert. Büszke római polgár, ki háta mögött érez egy egész világbirodalmat. Néplázadástól nem kell tartania, jóllehet a tömeg bomlottan üvölt. De ha szükség, lecsendesíti azt a jó római bakó. Nagyszerűen bevált rendszer, melynek hatásában bizni lehet. Elnémított ez már sok lázangó ajakat s kettétört már sok hajthatatlan derekat. De Pilátus politikus is. Taktikázik. Szereti, ha Rómából vállveregető dicséretet jönnek, amidőn sikeresen elintéz egy-egy kényes kérdést. Hisz minden ilyen

alkalom lépcső a nagyság felé. Szereti megadni a császárnak, ami a császáré, de a népnek is, ami a népé. Istenem! ő is ember, kit meg-megfog a népszerűség bódító vágya. Az ő lelkét is megejti a piszkos utcai tömeg hizelgő üdvivalgása. Hogy mi rejtőzik az éljenző hangok mögött, ne kutassuk. Virág kell csak, ha vérmezőn nőtt is s talán ez esetben szebb a színe, mámarosabb az illata. Ünnepeletetés kell, ha gyűlölettől megmérgezett szívből jön is. Ma azonban egy szokatlanul nehéz feladat előtt áll. Latba-vetve minden tudását és a fennforgó érdekeket, nem képes döntést hozni. Kínosan töpreng a kérdés felett. Előtte áll egy fehérruhás fiatal ember, ítéletre hurcoltatott ide, de ő képtelen itélkezni felette, mert nem találta bűnösnek. A tekintete, egyszerű, de rendkívüli megjelenése, különös és határozott beszéd-modora kínos zavarba ejti. Nem volt még egy ilyen emberrel dolga. Nem rajongó és mégis valami különös ragyogás van a szemében, nem fegyenc, kit a börtönök iszonyú kínjai gyötörtek s mégis mérhetetlen fájdalom van kirajzolódva az arcán. Ártatlan s mégis olyan nyugodt, nem méltatlankodik a bevádolásért, nem kér, nem könyörög. S bár közönséges polgár, egy názárethi ács fia, királyi méltósággal áll előtte... Kint a nép mind zajosabb lesz. Követeli a vádlott életét. Döntenie kell. Megmentő gondolata támad. A népre bizza a döntést. Jézust kivezeti az erkélyre, a nép elé és harsányan elkiáltja: „*Ime az ember!*“ Figyeljétek meg jól a ruháját, a lelkét. Én nem találom bűnösnek, ám ti lássátok! Közületek való, ha bűnös a ti szemeitekben, méltó a büntetésre, ha ártatlan, vére a ti lelkeitekre szárad. „*Ime az ember!*“ A törvény nevében visszaadom őt néktek. S aztán boldogan siet be az erkélyről.

Szinte ragyog az arca. Ez a kínos ügy *elvégeztetett*. Mélyet sóhajt s lelkiismeretkönnyitőn kézmosást rendez.

Ez a Pilátus hangsulya. A mi lelkünkben ez a hangsuly örök kérdőjelként marad meg, úgy áll ott, mint egy befejezetlen torony, „csonkán, félelmesen, kegyetlenül.“ A nagy feladatok megoldása előtt riadtan menekülő ember magatartásának fájó tanulsága gyanánt.

A *második hangsuly a népé*. A tömegé, mely Jézus életére tör. Ha felületesen szemléljük a tarkán hullámozó tömeget, érthetetlennek és eltaszítónak tűnik vérszomja, vadsága. Érthetetlen és vad, mint az erdő tüze, melyet egy könnyelműen eldobott égő gyufaszál lobbantott lángra s most örült lobogásban

végezni akar az erdő égfelé siető fájával. A fával mely a tűz áldozati testvére. Lehet, hogy ez a valóság afiai. De ennek a tömegnek sok számonkérni valója van Jézustól. Jézus közöttük nőtt fel. Az ő vérükből, az ő testükből és lelkükből való volt. S mégis mindannyiok fölé nőtt. Megirigyelt magasságot ért el. Az átlag élet pedig csak az átlagot tűri. Kaliforniában van egy érdekes cserje, a mérges tölgy. A hatalmas tölgyek korcs rokona. Ez a cserje, ahol tanyát ver, elnyom minden más növényt s leveleiben csalánnál kegyetlenebb mérget tartalmaz. Mintha így akarná utánpótolni, megbosszulni átlagos korcsságát, a hatalmas tölgygel szemben. Ilyen a nép, lenyakkazza, ki nálánál egy fejjel magasabbra nő. Kinek az álma és elképzelése évezredekre megelőzi az övét. Végez vele, hogyha bír vele. Neki azonban ez a futó pillanat fontos, az érzékekkel felfogható látvány s bosszúja véget ér. „Elvégeztetett“, lihegi kielégülten.

Jézust egy másik számonkérés is terheli. Ő az, aki megbolygatja a mult igazságait. Érintetlen szentségek ezek. Örökre lefektetett törvények, melyeket csak levetett saruval közelíthet meg az ember. És Jézus nemcsak megbolygatja ezeket, hanem egyikét-másikát el is veti. S valami emberfeletti magasságból hirdeti: „Hallottátok, hogy megmondattok a régieknek... Én pedig ezt mondom nektek.“ Én, aki egy vagyok közületek. Ez istenkáromlás a nép szemében. De talán még ennél is súlyosabb és sértőbb az, hogy Jézus arcukba sújtja a jelen bűneit. Súlyos ökölcsapással szétzúzza a hamis tükröt s eléjük tartja azt, mely visszaadja a valóságot. „Gonosz kígyók fajzatai“, ti „festett koporsók“, álnok, csúszó-mászó, rothadt lelkü emberek, mennydörgi a Mester a farizeusok felé. Milyen kegyetlen igazság ez afiai! s milyem mélyen sértő! Elfeledni egykönnyen nem lehet. Itt van az alkalom, pontot kell tehát tenni ennek a különc és vérig sértő embernek az életére. Meg kell szabadítani a társadalmat, el kell némítani ezt a túlhangosan kiabáló és túl-igaz lelkiismeretet. Vissza kell állítani a régi jó időket és körülményeket, melyekben befelé sirt az ember, de kifelé mindig nevetett, önmagának beismerte, hogy bűnös, de kifelé a szentet játszotta, befelé káromkodott, de kifelé imádkozott, befelé fogcsikorgatva szidta a világot, az Istent, az embert, de kifelé alázatosan térdelt.

Számon kell kérni, óh sok dolgot kell számonkérni ettől az embertől. S a legbiztosabb számonkérés, ha elveszük tőle

az életet. Ezt a fájón szuró szálkát, mely nemcsak szemünkbe, de a lelkünkbe is belehasít. „Feszítsd meg! Feszítsd meg!” Csapott ki a számonkérő bosszú a tömegből. S amikor a bosszú kielégülten elhallgatott, egy titkos érzés suhant át a tömegben, egy el nem mondott vonás rajzolódott ki az arcokra: „Elvégeztetett.”

Ezt a tömeget jól ismerjük a világtörténelem színpadáról és az életünkből. Ott van ez Athén piacán, midőn a demagógoktól félrevezetve, a győzelemből hazatérő Miltiades életét kéri, midőn Konstantinápoly utcáin egy jottáért halomra gyilkolja egymást, amidőn a francia forradalomban a nyaktiló alá hurcolja legjobbjait és így tovább, amidőn napjainkban félreérti vezetőit, megkövezi a prófétáit, meggyalázza szentjeit. Mindenegyed színen, mindenegyed alkalommal kielégülten biztatja önmagát: „Elvégeztetett.” És elfelejti, hogy az eszme, amelyért a nagyok meghaltak, túléli az időket. Hogy csak a testet lehet megölni, de a lelket nem.

A *harmadik hangsúly a Jézusé*. Tónusa csendes, inkább részvétet-keltő. A keresztfán szenvedő ember hangsúlya. A végtelen megbocsátás és végtelen megnyugvás hangsúlya. „*A munka, amely rámbiztatott, elvégeztetett.*” Alig három esztendő s ezalatt mennyi könny száradt fel, mennyi fájó lélek talált felgyógyulást, mennyi megfáradt felüdülést, mennyi bűnös, mennyi tékozló találta meg a hazatérő utat, alázatos az irgalmasságot, gyöngé az erőt, hitetlen a mustármagnyi hitet!

S találja meg ma is, ez ítélet napi időben. Milyen végtelen boldogság örök álmokra szenderülni e szó megnyugtató visszhangjával: „Uram, a rámbizott munka elvégeztetett.” Lehet, hogy nem úgy ahogy Te akartad, ahogy a világ várta, ahogy én álmodtam és elterveztem ifjuságom hajnalán. Sok kimaradt belőlük, sok szétmorzsolódott a meg nem értés malomkövei között, sok kiégett, elkallódott az útszélre hullott magvak sorsán. Mégis, amit reám bízál, a legteljesebb tehetségem, a legtisztább jószándékom, a legőszintébb imádságom közepette *elvégeztetett.*

Egy szó, az utolsó szó, három-féle hangsúlyban, három-féle életet példázva. Afia! vajjon melyik hangsúly vegyül a te nagypénteki hangulatodba? Gondolkozzál! Mert ettől függ, hogy reád ragyog-e az örök husvétok, nagy vigasztalódások hajnala. Ámen.

Husvétii evangélium.

Alapíge: „Mit keresitek a holtak között az élőt?
Nincs itt, feltámadott“. (Lk. XXIV. 5, 6 a.)

Krisztus élettörténete világirodalmi szempontból a nagy klasszikusok mellé állítható. Drámája a maga fenségében és tragikumában páratlan. Különösen az utolsó napi események, az utolsó felvonás mozzanataiból kidomboruló akarata fogja meg lelkünket. Amint az egyik nagy gondolkozó megjegyzi: „Szánalmasságra s borzalomra az egész görög tragédia körében nincs hozzá fogható.“ Mert van-e megrázóbb élmény, mint a büntelent szenvedni látni s ezt hangos tiltakozás nélkül elviselni? Krisztus pedig büntelen volt, lelke mélyéig makulátlan. Hisz egész életén át egy gondolatnak volt rabja, egy hatalomnak szolgája, egy törvénynek a magyarázója: a szeretetnek. Egy különös szeretetnek, melyet a költő így fejezne ki:

„És így rendeltetett:
Hogy ne lehessen soha senkié
És ne lehessen enyém senki se.
És legyek mégis a mindenkié
És legyen enyém az egész világ“.

S mégis kereszthalálra ítélték, mert szeretetének lényegét a világ nem értette meg. Közben a kegyetlen sors gondoskodott, hogy az utolsó órák tragikai fensége elérje a legmagasabb fokot. Emlékezzetek csak vissza, az utolsó vacsoránál amíg szétosztja a megtört kenyeret, az örök testvériség szimbólumát, vele van egy a tanítványai közül, aki pénzért eladta őt. Vergődése a Getsemané kertben, vigyázatlan, alvó barátai, újra a csaló tanítvány, ki csókkal árulja el. A másik tanítvány Péter, aki még hisz benne, ragaszkodik hozzá s akire ő mint sziklára vélte felépíteni az anyaszentegyházat, riadtan megtagadja kakas-szókor. Rettenetes elhagyatottságban a katonák kezére jut, kik durván megkötözik, megostorozzák. Pilátus kézmosása, a tömeg „feszítsd meg“ kiáltása, a fájdalom koronázási jele, a kereszt vonszolása, a nevető, köpködő, durva csöcselék, a keresztfeszítés két gonosztevő között, a ruháiért koc-

kázó katonák, a borzalmas halál, a világirodalom legmegrázóbb drámáját elevenítik fel szemünk előtt.

„Elvégeztetett“ nyilalik bele az ember lelkébe a gondolat. Aki elbukott, annak nincs joga a feltámadásra. Végzete az örök feledés, örök enyészet.

Elbukott... de vajjon Krisztus halálát lehet-e elbukásnak nevezni. Nem! viharzik felénk a megbizonyosodott keresztény hit. Még a természet, a Krisztusi-dráma eme csodálatosan találó háttere is tiltakozik ellene. Nagypéntekre gyászbaborul az ég, de husvét reggelén felsüt a nap, az örök megújulás ragyogó szimbóluma. Husvétkor feltámadásra készül a természet és a lélek.

Ma a sirvilág lakóira gondolunk s érdekes, afiai, még sem vágyunk a temető felé. Valami elmondhatatlan érzés visszafog az életbe, ahol minden újra születik vagy folytatódik. Megilletődve állunk meg udvarunk sarkában pompázó virágbaborult körtefa előtt, testünket átadjuk a nap bizsergető csókjainak, lelkünk a szín-csodák világába merül. Most nem gondolunk arra, hogy a körtefát sokszor jég verte, fagy pusztította, vihar megtépte s lombjától minden ősz szivtelenül megfosztotta. Most csak ezt akarjuk látni s örökre a szivünkbe zárni, ezt a minden megpróbáltatásokon diadalmaskodó virágbaborult isteni csodát. Talán megkönnyezzük a vihártépte, lombjavesztett körtefát, hisz sokszor önmagunk sorsát látjuk benne, de lelkünknek hitet, bizalmat, reménységet ez a feltámadó fa ad. Ez zugatja felénk fehér virág-szirmain a husvét evangéliumot: „Mit keresitek a holtak között az élőt?“ Keressétek őt a feltámadásban! Ami romlandó volt a fában, az elpusztult, ami haszontalan, az elszáradott, ami múlandó, az az idő martaléka lett. De meghagyta az Úr a leglényegesebbet, az életnedvet benne, mely mámoros lüktetésben vágat a kéreg alatt s az ágakon minden tavasszal fehér virágot és zöld lombot hajt.

„Mit keresitek a holtak között az élőt?“ Teszi fel a kérdést az egyik őr a kisirt szemű asszonyoknak. S azok még fel sem ocsudnak a meglepődött csodálkozásból már felelettel egészíti ki: „Nincs itt, feltámadott.“ S tekintetében tovább magyarázza a Jézust keresőknek, az, ami itt van, az összetört test, a legyőzött porhüvely, mely az örök törvények szerint porrá lesz az anyaföld keblében. Olyan ez, mint elcsendesedett tó vize duló vihar után. Egy kibékült, megsemmisülő lélek-sátor, melyből elszálltak az álmok, a vágyak, az akarások. Ez itt a

halott, de ne keresték őt e kihült hamvvederben. *Ez nem ő.* Ő nincs a halottak között. Ha találkozni akartok vele menjtek vissza az élők világába. És megtaláljátok őt a tóparti virágderüs mosolyában, melyen keresztül a csüggedőknek hitet prédikált, az országuton haladó emberek látásában, kiknek szemét felnyitotta az élet-titkok megismerésére, a szegény gazdagok és a gazdag szegények boldogság-tanában, az alázatosak tiszta szívében, a megbocsájtók kegyességében, az éhes lelkek kielégítésében, a gyászolók megvigasztalásában, az elesettek és gyöngé gyermekek felemelésében, az elfáradtak, a nyomorultak álmában, a mindennapi kenyeret kérők imájában. Ez itt az elbukott, a legyőzött ember, ott az a feltámadó, diadalmaszkodó lélek. Ti még hozzá vagytok nőve ehhez az emberhez, akinek halál-tusájánál jelen voltatok, még túl mélyen él bennetek a fájdalomtól eltorzult arca, vért verejtékező homloka, utolsó kimulása. És amidőn a keresztről levétettétek s koporsóba tevéték, belétek sujtott a gondolat, hogy *ő nincs többé*, hogy őt örökre elveszítettétek. De eljön az idő, amikor a könnyektől elhomályosult látásotok megtisztul, az elvesztett ember vonásai elmosódnak, és reátaláltok az örökkön élőre. De nem itt, a sirvilág lakói között, hanem az életben. „Mit keresitek a holtak között az élőt? Nincs itt, feltámadott.“

E szent husvét reggelén, ha azonos a hangulatunk a sirfelé siető, könnyező asszonyokéval, figyeljünk csak a husvét evangélium vigasztaló üzenetére. Ha úgy érezzük, hogy mindent elveszítettünk, gondolkozzunk, vajjon nem az fáj-e nekünk, ami mulandó érték az életünkben, ami elveszíthető? Reményik Sándor arany foglalatba kívánkozó verssorai jutnak eszembe, melyek találóan fejezik ki gondolataimat. A költő a mi sorsunkat írja le, a mi kesergő lelkünk hangulatát:

„Az ország elvételétőlünk,
Elvételét a hatalom,
És a dicsőség is elvételét . . .

És mégis . . .

Az ország megmaradt,
Ő nem a földi ország,
A szemfedős, a könnyel áztatott.
Nem az, nem az! . . .“

Egy darab ég, eszményeinknek országa.

„És megmaradt a hatalom.
Nem a kard élén csillanó erő,
A kard, az eltörött,
Nem az ágyuk torkából ásitó,
Az ágyuk hangos toroka néma lön,
Nem tűzben, vérben edzett vértzet,
Elvette tőlünk azt a végezet.“

*De megmaradt a becsületes, tiszta lelkünk és a lélek mély-
ségeiben adatott nekünk örök menedék s nekünk ez elég!*

„És megmaradt a dicsőség is.
Ó nem az oktalan kevélykedés,
Világ színe előtt hetvenkedő!
Nem a cifrálkodó magyarkodás.
Ez más, ez más,
Nagyon nagyot zuhantunk.
De megmaradt a büszke öntudat...
A mi öntudatunk.“

*Imádkozó, munkás emberek vagyunk s azok is akarunk
maradni. S ez a mi kisajátíthatatlan, örök dicsőségünk. Ezt
nem veheti el tőlünk semmi sem. Mérhetetlen vigasztalódás ez
úgy-e, kesergő testvérem? Ugyanakkor értelmes megmagyará-
zása egy nagy igazságnak. Sohse' keressük az örök értéket a
muló értékek között. Ne keressük a holtak között az élőket. És
sohse' keseregjünk azon, ami elveszett, hanem forduljunk ahhoz,
ami megmaradt, ami feltámad, túl-élve az időket.*

Van egy másik vigasztalása a husvétii evangéliumnak, afiai!
Minden elesett embernek, legalább egyszer, Isten alkalmat nyújt
arra, hogy újra talpra álljon. A jégverte virágra is mosolyog a
szivárvány s gyógyító harmatot hullat le az ég. Minden lezuhant
lélek még visszakapaszkodhatik, ha lelke tele van hittel és jóra-
vágó akarással.

Minden nagy eszményt keresztthalálra ítélnék az emberek,
de ha az át van itatva krisztusi lényeggel és tartalommal, győz
a halálon, sőt hatalma gyarapszik, mint az irtásokban gyökeret
vert virág.

S végül, életünk apró eseményei nem szakadnak bele a
sirba, a küzdelem, a verejték, jó cselekedeteink, kis alkotásaink,
ha át is alakulnak, de tovább élnek, mint itt-ott felbukkanó
habfodrok az élet folyamában. Lelkünk reájuk nyomja bélye-
gét, bennük marad. És az életben marad elköltözött kedveseink
emléke is, kiket csak látszólag szakított el a sir mitőlünk. Csak

az irás szavaira figyeljünk és ne keressük őket a temetőkertben, ott a test van, a földdé vált por, hanem az élők világában, mi közöttünk. És ha az életökben volt valami krisztusi vonás, törhetetlen hit, meleg szeretet, akkor bizonyára reájuk találunk.

Husvéti evangélium, vigasztalásunk örömmüzenete! Istennek drága ajándéka, légy a miénk, hogy árván, sorsverten és koldus-szegényen lehessünk megdicsőültek és gazdagok! Ámen.

A szív oltártüze.

(Husvét utáni.)

Alapige: Lk. XXIV. 31—32.

A zsidó nép vallásában és gondolkodásában nagy szerepet játszott a tűz. Jelképes értéke életük ezer változatában színesebb és mélyebb tartalmat nyer. Lényeg egyéfolyt életükkel. Pusztai vándorlásuk alatt, ha reájuk borult a sötét alkonyat, a tűz melengette fel didergő testüket, a tűz védte meg nyájjaikkal együtt reájuk orzó fenevadaktól. Máglyákra rakott áldozataikat a tűz oldotta fel s ontotta szét a földön a terjengő illatot, vagy csapta fel a csillagok felé. Sok mély gondolatnak eredője lett a tűz. Az összegyűjtött rözsecsomók közt felkigyózó apró lángok, a konzumáció eme fénytanui az élet mulandóságára, sőt megsemmisülésére emlékeztették az elmélyülni tudó embert. Valahol a tűzbe bámulva zokog fel a zsoltáriró borus lelke: „Megemészletünk a te haragod által“. De a tűz nemcsak emészt, hanem tisztít is. Hatalmas bozótokat, ahová nem hatolhat el emberi kéz, letarol, hogy helyet csináljon egy új tavaszi fakadásnak. A lélek valami tudatalatti társítást eszközölt, amikor Jehovát, ezt a kegyetlenül purifikáló Istent, ki megbünteti az atyák vétkeit a fiakban hetediziglen, az égő csipkebokor lángjaiban jelenteti meg Mózesnek. S vajjon nem ugyanezen gondolat jut-e kifejezésre egy másik képben, ahol a hadak Ura tűz oszlopban jár népe előtt? Világosság a sötétségben. Mélyebben kifejezve, elűzője, megsemmisítője az éjszaka leple alatt reájuk törő szellem-árnyak. A tűz és Isten bevilágítja, megtisztítja a vándorok hosszú utját.

A tűz hatása titokzatos. A fellobbanó pásztortűz mellett észrevétlenül megpezsödül a vérünk, kigyúl az arcunk. Isten hatása époly titokzatos. Azok, akik közelségében élnek, belső, nagy, átütő lánggal égnek, mint Mózes a Sinai hegyen, kinek arca, az irások szerint, sugárzott, „mivelhogy Ő vele szólott“. Ez a belső, titkos láng, az evangélista szerint *a szív gerjedelme, a szív oltártüze*, amiről elmélkedni szeretnék veletek, afiai!

Jézus halálával nagy, megpróbáló idők következtek a tanítványokra. Elszakadt a titkos fonál, mely összetartá őket, ketté tört a lépcső, melyen a csüggedésből a hit birodalmába jártak, szétromboltatott a hid, mely hullámozó életfolyamuk fölé épült, Gyászba borult az égbolt, összebujva könnyeztek a virágok, elhallgattak az ég dalosai. Riasztó csend támadt. És ebben a csöndben mind hatalmasabb árnyakat öltött a kereszt árnyéka. Súlyja mindjobban reánehezedett a megriadt lelkekre s messzeűzte őket, szétszórta a világba. Beteljesedett az irás: „Megverem a pásztort s elszélednek a nyájnak juhai“. Csatát veszített férfiak, aratásra megérett, jégverte kalászkok az élet mezejéről, félelemmel járnak faluról falura. Cél nélkül ödöngenek a poros országutakon, mint valami hazátlan csavargók. Mi célt, mi értelmet találhat az életben az a szolga, kinek gazdája halálában mindene odaveszett? Loboghat-e tűz a tenni-akarássra az olyan tanítvány lelkében, ki mesterével mindent sirbatemetett? El-kiszakadni tehát a világból, az emberek közül, még a meghitt, kis csoporttól is elválni, egyedül maradni, magányba vonulni a fájdalommal. A megsebzett vad maradék erejét összeszedve, indák alá vagy bozót sűrűjébe vonszolja lankadó testét, hogy fájdalmát elrejtse a világtól. Hogy kínjairól csak egy könnyező ibolyaszál vagy egy megszáno hulló falevél vegyen tudomást. Az összeroppanó lélek szintén a magány után vágyódik, ha reázuhanak a gyötrő szenvedések. Nem jó ilyenkor senkivel találkozni, hiszen ismerőseink, barátaink minden meghitt mosolyában, kézszorításában egy újabb fájdalom rejtőzik. Valamire emlékezünk. A tizenkettő külön-külön önmagában akarta elviselni a veszteséget. Csak ezen a helyen említ az evangélista két tanítványt. Két ágról szakadt, árva lelket, kik igazán érezték az elhagyatottság nyomasztó súlyát.

Pedig ha mélyen belenézünk lelkünkbe, mint a buvár a tenger vizébe, a tanítványok nem voltak annyira egyedül. Bármennyire igyekeztek megszabadulni a megelőző napok ha-

tásától, nem birtak. A sok rossz emlék között magukkal hurcoltak egy pár feledhetetlent. A mester szomorú tekintetét. Az utolsó vacsorai jelenetet. Szájukban maradt az íze a megtört kenyérnek, ajkukon égett a kehely érintése, lelkükbe zsongott az örök husvétok igazsága: „Én élek..“ Valóban, afiai, ki tudná végül megmondani, hogy mi melegebb egy élő ember testi jelenléte vagy egy halott ember emléke? És melyik előbb: az alak, melyet lát az ember, vagy az emlék, amely visszajár? És ha megkérdezzük a tanítványokat, melyik világhoz ragaszkodnak erősebben, ahhoz-e, melyet elveszítettek Jézus halálával, vagy ahhoz-e, amelyet megtaláltak?.. világos a felelet. Úgy éltek a Mester körül, mint a vad szőlő indája a tölgyfa körül. Remegve kapaszkodtak beléje, ha az élet viharai zúgtak fejük felett. Az ő életéből merítették hitüket, minden tudásukat. De mit ért meg az inda a tölgy koronájának suttogásából, lényének titokzatosságából. Mit ért meg a magasságok felé törésből, a fényből, a hajnali ég alj derengéséből, a napnyugták arany visszanevetéséből? Mindez titok marad, míg a tölgy áll fenségesen. És Jézus valósággal föléje nőtt tanítványainak. Örök titok maradt előttük. Az irások is bizonyítják. Caesarea Filippiben kérde tőlük: „Minek mondanak engemet az emberek?“ „Némelyek Illésnek, mások Keresztelő Jánosnak, vagy egy a próféták közül.“ Mondják ők s hangukból kiérzik a bizonytalan találgatás. Jézus most Péterhez fordul: „És minek mondotok ti engemet?“ „Te vagy a Krisztus, az élő Isten fia!“ Deklamál Péter heves, kitörő gesztussal s érzik, hogy hangjában nem a biztos emberismeret, hanem a pillanatok tüze ég. Valami nem tetszhetik a Mesternek, mert tanítványainak megtiltja, hogy erről bárkinek szóljanak. Nem, ezek az emberek nem értik a *törvényt*, amelyet ő betölteni jött, a *tüzet*, amelyet támasztani akart, az *országot*, amelyről annyit példázgatott. Jó halászok ők a lélek folyamában, szorgalmas szőlőmunkások az Isten mezején, de valami velük jött a multjukból, valami, ami szinte idegenné és érthetlenné teszi előttük lényét és tanításainak értelmét. El kellett vesznie, meg kellett halnia, hogy így pillanatnyilag kiszakadva személyes hatásának varázsköréből, reáismerjenek, igazi lényét felfedezzék. Az aljban lévő ember csak akkor tudja igazán értékelni, hogy mi a csúcsra hágás, ha már egyszer maga is megbirkózott vele. Ha már egyszer neki is véresre törték lábát a lefelé guruló ka-

vicsok, ha verejtékezett arasznyi föllebjutásért s sokszor csüggedésbe esett a sikertelenségek láttán. Jézus a kiteljesedett élet-hegyormot elérte és ebből a szédítő magasságból szemlélte fájó sorsukat, életüket. Nem csupán szemlélte, hanem élte. Sokat és mélyen kell szenvedni, sírni, szeretni, sokat és mélyen kell örülni annak, aki elakarja érni a jézusi magasságokat. A tanítványok élete a nagypénteki tragédia után s szomoruság, elhagyatottság, de a reáemlékezésből fakadó hit és reménység hatása alatt a jézusi utirányvonalat vette fel. Amidőn azt hitték, hogy örökre elveszítették, örökre reátaláltak. Az irások szerint: „Megnyilatkoznak az ő szemeik, és megismerék őt“. Idáig a legteljesebb fizikai közelségben éltek vele. Elkisérték vándor utjain, hallgatták tanításait, az igazi boldogságról, magvetésről, szolgálatról, könyörületről, megbocsátásról, vele voltak a káneai mennyegzőn s az utolsó vacsorán, felkisérték Jeruzsálembe s a Golgotára. Látták szeliden örülni, haragra gerjedni, szenvedni s megdicsőülni. S mégis valamilyenképen titok maradt előttük. Olyan volt, mint a Déli-sark vagy a Mont-Everest, melyet merész pilóták megközelítenek vagy át is repülnek, de lényegében átkutatni nem tudnak. Hiányzik valami a technikai felszerelésből, most egyből vagy másból. Hiányzik a kulcs a titok megfejtéséhez... Így voltak a tanítványok... De most... „Megnyilatkoznak az ő szemeik és megismerék őt.“ Nem a fizikai embert, hanem a szellemit. Az eszme testet öltött, a gondolat kiformalódott bennük, a tanítás lényegét nyert, az ország kibontakozott. Megismerék őt. Szívük oltártüze gerjedezni kezdett. Sietni, tehát, Emmausba! Nem elszaladni az emberektől, a világtól, hanem vissza az emberek közé. Elmondani, kikiáltani, hogy csoda történt az uton, megnyilatkoznak az ő szemeik és megismerék őt. Reátaláltak az igazi Jézusra. Ime itt hozzák őt csüggedő szívükben, most hittel telten. Kipirul az arcuk, kigyúl a szívük oltártüze, szétszórni hát e lángokat. Tüzet támasztani, az ő tüzét, hogy világánál visszanyerjék látásukat a lelki vakok s melegénél életre támadjanak a lelki nyomorultak.

Hogy megértsétek a tanítványok lelki hangulatát, személyes tapasztalatokra kell rávezetnem figyelmeteket afiai! Emlékezzetek csak vissza kis gyermekkorotokra. A pattogó kályha tüze-nél nagyapátok beszélt régmúlt nagy időkről. Legendás korok színes egyéniségeiről. Lassan foly belőle a szó, de mindenegyesszavának hője, súlya volt. Mindenegyesszavából egy eleven

alak bontakozott ki. Élt, mozgott körülöttetek. Percek multával egy nyüzsgő, zsongó világot varázsolt elétek. Arcotokat parázs pír öntötte el, amint közelről figyeltétek az élő alakokat. Valami eleddig ismeretlen melegség ömlött el rajtatok, mind forróbbá, cselekvésre lendítőbbé vált bennetek. Szerettetek volna olyanná lenni, mint egyik vagy másik a hősök közül. Szerettetek volna kardot rántani s lesujtani a galád ellenségre, vagy mérföldes csizmákkal átgázolni az akadályokon, hogy kiszabadítsátok a fogságban sanyalódó szépséges királyleányt. Ő már nincs köztetek, a mesék világát magával vitte a sírba. De veletek hagyott magából valamit. Valami átütő melegséget, emlékét azoknak a feledhetetlen pillanatoknak. Ha ezekre gondoltok, most is kigyúl az arcotok, hevesen ver szívetek, szent gerjedelmekkel telten. És csak most, így az idők távlatából, ismeritek igazán őt s értitek meg a mesék rejtett tartalmát. Csak most tudjátok, érett ésszel s talán deresedő fejjel, hogy a mesék világa maga az élet s ti vagytok a hősök: arasznyi létért verekedő emberek. Most érzitek, hogy a szív gerjedelme nélkül gyáva, megriadt, menekülő emberekké tett volna az élet. Ő gyújtotta fel szívetekben a hősök megbecsülésének tüzét, hogy e belső tűz által hőökké avattassatok. Így küldötte Isten a hősök hőségét, Jézust, hogy kiváltságos életével, példaadásával s feledhetetlen emlékével tanítványokká tegye az ő követőit. Erre a gondolatra értek rá az Emmaus felé tartó tanítványok.

Egy, a fentivel párhuzamos gondolat jut kifejezésre Sienkiewicz halhatatlan „Quo Vadis“-ában. Péter menekül Rómából. Titokban szökik, mint, ki a harcát jó előre elveszítette s csupán maradék életét menekíti. Egyetlen gondja, emlékek nélkül, mult nélkül távozni. Az országúton tart, mély a csönd, de telítve a környezet. Lelke mélyén s a néma csöndben, mint süket tárnákban, nagy robbanások alusznak. Hirtelen fényesség támad körülötte. A fényből egy vérző szívű férfi alakja bontakozik ki. Ismerős hangon szólítja meg: „Uram, hová tartasz?“ Remegve áll meg Péter. Ez a hang olyan meleg, az alak olyan ismerős? Lám, egyszerre, mintha különös álomból ébredne, reáismer Mesterére. Összerázkodik, a félelem és szégyen vasmarokkal tépi. Sirni szeretne, de nem jönnek könnyei, szólni szeretne, de nincs szava, csak áll némán, mintha lényé szörnyű ólomba lenne verve. Ő az, akinek egyetlen hívó szavára eldobta a hálót s ment embereket halászni. Ő az, a Mester, akit

hűséggel fogadott, hogy követ s szeret mind a csúfos halálig, de, akit hitetlenül megtagadott háromszor, mielőtt a kakas megszólalt. A fájó emlékek raja felzsongott lelkében, látta a Mestert a hegyen, hallotta szívhezszóló szavait: „Boldogok lesztek, mikor titeket az emberek gyűlölnek, és kirekesztenek, és szidalmaznak titeket, és kivetik a neveteket, mint gonoszt, az embernek Fiáért“. Óh mennyire nem értette ő akkor ezeket a szavakat. Elhulltak, elkallódtak értelme mellett, mint valami kidobott földtelen virágok. Egy másik kép tolul lelkébe, a Mester Jánosnak izen, azt izeni, „... hogy a vakok szemeik világát veszik, a sánták járnak, a poklosok megtisztulnak, a siketek halanak, a szegényeknek az evangélium prédikáltatik“. Kép kép után elevenedik föl benne, mint csillagok a vaksötét éjen. Látja és hallja a Mestert, amint megáldja tanítványait s elküldi, hogy tanítványokká tegyenek minden népet, hogy prédikálják az Isten országának eljövételét.

Mennyi tűz volt benne akkor s milyen ernyedtek lettek izmai, mennyi vágy élt benne az alkalom után s most, hogy érkezett, hogy eluralkodott rajta a gyáva ösztönös menekülés... Szégyen, kicsufolása a szent ügynek. Testvéreim! Isten munkája titokzatos. A sors fordulása kitapasztalhatatlan. Tenger öbölben enyelgő szellőből, ha korlátaiból kiszabadul, születhetik orkán, egyetlen szikrából kipattanhat egy nagy világégés, egyetlen gondolatból születhetik világrendítő akarat... Péter csak most fedezte fel az igazi Jézust. Régi fogadalmi megújultak s most a pillanat hatása alatt egy hegyeket mozgó hitté dagadtak. S szólt: „Uram! tudom hogy vár a katakombákban, a cirkuszok véres porondja, a füstölgő máglyák, mert hiszen így kínozták az első keresztényeket, vár a vérszomjas, örült város, Róma, de szándékomban semmi sem rettent meg, megyek vissza az emberek közé, megyek megváltani a világot... A kereszt, mint bűnjel, nyomasztó sulyával lelkemre nehezedett, megakartam szabadulni szörnyü árnyékától, most felveszem, mint kiváltságos terhet, mint a dicsőség szimbólumát. Tudom, hogy ebben a jelben győzünk!“

Péter feltevése beigazolódott. A szorongattatások pergő tüze várt reá és mindazokra, akik Krisztus követőinek bizonyultak. De túl a máglyák kormos füstjén, a halálhörgéssel telített éjszakában felragyogott a lelkesedés tüze a szívben. S ez a tűz győzött. Tanui vagyunk mi, keresztények.

Testvéreim! Husvét utáni napokban élünk. Az ünnepek úgy usztak el fejük felett, mint széltépte, könnyü felhők a szomszjas határ felett: fehéren és terméketlenül. Ünnepeztünk, elállt a munka zaja, lehalkultak a gépek, pihentek szerszámaink, agyunk, karunk. Csend támadt. És ebben a különös csendben félénken, sáppadtan hunyorogtak szívünk oltárán a jézusi tanítások szikrái. Tisztán érezhettük, hogy rajtunk nem viharzott át a feltámadás gondolatának izzó hulláma. Nemzetek élete és jövője még mindig csillogó szuronyokon nyugszik. „A történelem zengő kerekeit egy erő hajtja: a vér!” „Akié a kard, azé a kenyér!” És azé a kegyelem! Zúgott a szálló ígék irtózatoss forisszimója fülünkbe. Füstös lángja elpusztítással fenyegetett. S mi megszokott közömbösséggel ünnepeztünk, mint akit a dolgok nem érdekelnek. Most itt állunk az élet országutján. Vajjon találkozunk-e Jézussal, mint az Emmausba siető tanítványok? S ha találkozunk vele, felismerjük-e őt? Kigyúl-e a szívünk iránta? Iránta, ki háborura békét, gyűlöletre szeretetet, tagadásra életigenlést, könnyekre örömet, fájdalomra vigaszt hozott és hirdetett! Ettől függ a mi emberibb életünk. Ámen.

Szivetek az örök fundamentum.

Alapíge: Mt. XVI. 18.

(A derék halmeagiaknak és szórványokban élő hiveimnek).

Sokan a májust bűvös szépségéért szeretik. Varázso-ontásáért, melyet az ég és a föld, mintha királyi nászra készülne, részeg mámorban dob ki magából. Ablakodra hajló barackfa virágok, kerted mögöl utcára boruló fehér orgonák e földön. „Isten kalapján,” angyali kezek színes bokkrétái. Mezőid perzsa színe, az égi szimfóniák, melyeket május rendez meg, olyan nagy tökéletességgel a természet grandiózus szinpadán, a hatás, mely lelket betölti, ha látni s hallani tudsz, eleddig ismeretlen világba visz, kicserél.

„E sárgaságos földön máma
Lihegve lapul meg a kétség
S pirosan üt ki beteg arcon
A hit és az egészség.